

A HALÁSZAT MINDEN ÁGAZATÁT FELŐLELŐ SZAKLAP.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET ♦ ♦ SZERKESZTI: UNGER EMIL DR.

:: :: Kéziratok és szakkérdések :: ::
a szerkesztőség címére küldendők.

Előfizetési díjakat és hirdetések az
Országos Halászati Egyesület
(Budapest, V. ker. Kossuth Lajos-tér 11
:: :: II. emelet 213.) fogad el. :: ::

Szerkesztőség: Budapest,
II., Herman Ottó-út 15. sz.

M. Kir. Halélettani és Szenny-
víztisztító Kísérleti Állomás

MEGJELENIK EGYELŐRE MINDEN HÓ KÖZEPÉN.

Az Országos Halászati Egyesület tagjai ingyen kapják.

Nemtagoknak előfizetési díj: {
Egész évre 12 pengő.
Fél évre 6 pengő.
Külföldre egész évre 16 pengő.
Állami alkalmazottaknak 50%-os kedvezmény jár.

:: :: Verantwortlicher Redakteur: :: ::
Dr. EMIL UNGER.

:: Administration: Ungarischer ::
Landes Fischerei Verein,
BUDAPEST, V.,
:: :: Kossuth Lajos-tér 11. II. 213. :: ::

HALÁSZAT - (FISCHEREI)

FACHBLATT FÜR DIE GESAMTINTERESSEN DER FISCHEREI

Organ des Ungarischen Landes Fischerei Vereins Budapest.

Redaktion: Kgl. Ung. Ver-
suchsstation für Fischerei-
biologie und Abwässerbe-
seitigung Budapest,
II., Herman Ottó-út 15. sz.

Dr. Maucha Rezső egyetemi magántanár. — A mankó. *Techet Róbert*. — A magyar halnevek származása. *Dr. Beke Ödön*. — Egyéb vízkedvelő pókokról. *Dr. Kolosváry Gábor*. — Külföldi lapszemle. — Társulatok—Egyesületek. — Újdonságok—Vegyesek. — Irodalom—Könyvismertetés. — Árjegyzékek—Hirdetések.

INHALTSANGABE FÜR DAS AUSLAND Dozent Dr. Maucha, — Das Manco. — Über die Abstammung Ungarischer Fischnamen. — Über einige hydrophile Spinen. — Auslandschau. — Gesellschaften und Vereine. — Vermischte Mitteilungen. — Literatur. — Fischpreise. — Annoncen.

Dr. Maucha Rezső egyetemi magántanár.

„A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Maucha Rezsőnek, a m. kir. halélettani és szennyvíztisztító kísérleti állomás főadjunktusának*, a kir. m. Pázmány Péter tudományegyetem bölcsészettudományi karán „hidrológiai életfeltételek“ c. tárgykörből egyetemi magántanárrá történt kérésítését jóváhagyólag tudomásul vette és őt e minőségében megerősítette.“

Ezt olvastuk a *Budapesti Közlöny* f. évi augusztus hó 3-án megjelent számában. Hogy ezt a rövid személyi hírt lapunk vezető helyén hozzuk, annak nem is annyira e kitüntetésnek, mint még inkább a kitüntetett személyének a halászat körében általánosan nagyrabecsült jelentősége az oka.

Dr. Maucha Rezső mint ember és mint tudós, csaknem negyedszázados tudományos és hivatali működése során már régen kivívta magának az osztatlan elismerést mindazok részéről, akik a halászat ügyével nálunk valamilyen kapcsolatban vannak. De kivívta ezt messze kis hazánk határain túl is, mind azok előtt, akik a halászat és haltenyésztés tudományos alapjait és ez alapokon gyakorlati fejlesztését művelik. Magyar, német és angol nyelven bel- és külföldön megjelent nagyszámú tudományos értekezése, előadásai őt már régen igen kiváló kutatóvá avatták, aki nagyon jelentékeny téren vitte előbb-

* Az idézett eredeti szövegben *hibásan* „adjunktusának“ szó szerepel.

re a halászat és haltenyésztés bonyolult, tudományos problémáira vonatkozó ismereteket.

Tudományos munkáit fel sem sorolhatjuk e helyen, inkább azon leszünk, hogy Maucha Rezsőnek mint kutatónak nagyon sokoldalú munkálkodásából az ő legkedveltebb és legnagyobb hivatottsággal művelt búvárkodási területébe nyujtsunk bepillantást olvasóinknak. Ez az a *határterület*, ahol a víz élettelen eleme és az élők világa érintkezik és egymásba kapcsolódik: a víz lakóinak környezete, műszóval milióje, tehát az édesvíz és a tenger, a benne levő összes anyagokkal, a víz talaja, melyből az anyagokat felveszi, a napfény, mely mindent éltet, a hő, a víz- és légáramlások, stb., szóval az *összes fizikai és kémiai tényezők szerepe a vízi élet kialakulásában*, amit röviden de igen találóan „hidrológiai életfeltételek“-nek nevezhetünk. Ezek kutatásában érte el Maucha Rezső a legjelentékenyebb tudományos sikereket.

A víz szervesanyagtermelésének mennyileges vizsgálatokkal való meghatározására zseniális módszert dolgozott ki, alapul használva fel e célra Winkler Lajos professzor oxigén-meghatározó módszerét.

Ez a szervesanyagtermelés a legelső fokon növényi, mely az állati életnek tudvalevően a vízben is épügy alapja, mint a szárazföldön.

A víz szervesanyagtermelésén nyugszik az egész haltermelés is. A mi szempontunkból nézve tehát Maucha a haltermelés alapjainak, előfeltételeinek hivatott búvára,

akitől még igen sokat várhatunk, mert nagy elméleti tudása hatalmas munkabírással, vasszorgalommal párosul és kiváló gyakorlati érzékkel is rendelkezik. Sok egyéb mellett ennek bizonyosága az általa szerkesztett oldott oxigéntartalom- és hidrogénion koncentráció-meghatározó készülék tógazdák részére, melyet már számos hazai tógazdaságban állandóan és igen könnyen használnak.

Két évvel ezelőtt jelent meg „Winkler Lajos vizvizsgáló módszereinek alkalmazása a limnológiában” c. műve egyesületünk kiadásában, melyet vegyészek és biológusok egyaránt nagy örömmel és elismeréssel fogadtak. Mult évben pedig napvilágot látott az ő tollából a földművelésügyi minisztérium kiadásában és Fischer Frigyes szerkesztésében megjelent A Magyar Halászat c. munkában „Pontyos tógazdaságok” I. „Termelés és üzem” és „A külföld halászata” c. terjedelmes fejezet, melyek közül az előbbi a legjobb ilyen irányú új összefoglaló ismertetés.

Az 1930-ban Budapesten megtartott Nemzetközi Limnológiai Kongresszusnak Maucha dr. főtitkára volt. Már akkor kapott megbízást a kongresszus elnökétől A. Thienemann-tól egy nagyobb munka megírására, mely „Hydrochemische Methoden in der Limnologie” címen most van Stuttgartban sajtó alatt.

Őszintén kívánjuk, hogy Maucha dr., lapunknak is régi kitűnő munkatársa, úgy a tudományos, mint a tanári pályán még számos éven át sok sikert arasson a magyar halászat javára és dicsőségére, és mindnyájunk igaz örömére!

A mankó.

Irta: *Techet Róbert.*

Az utóbbi években mind gyakrabban előfordult, hogy a termelők egy része bizományban értékesítette haltermését. Ennek oka szerintem egyrészt a halak nehéz bel- és külföldi elhelyezésében, másrészt a pénzsűkületben, illetőleg annak drágaságában keresendő. A bizományi értékesítésnél a legkényesebb és a legtöbb nézeteltérésre és vitára okotadó pont az úgynevezett *mankólevonás* szokott lenni. Tekintettel az ügynek, különösen a kereskedők szempontjából való fontosságára és arra, hogy a termelők közül igen sokan nincsenek tisztában a mankó fogalmával és különösen annak jelentőségével, az alábbiakban igyekeztem ezen kérdés lényegét tölem telhetőleg megmagyarázni és megvilágítani.

A mankó szó (helyesen írva manco) tulajdonképpen az olaszból átvett kereskedelmi műszó, mely hiányt jelent akár áruban, akár pénzértékben.

A halkereskedelemben kétféle mankót szokás megkülönböztetni, mégpedig a szállítási mankót és a tárolási mankót.

Szállítási mankó alatt értendők mindazon hiányok és veszteségek összesége, melyek a halszállítás folyamán, azaz a halaknak a teletetőknel történő átvételétől, az érkezési állomásra való megérkezéséig, illetőleg a vagonnál vagy a tárolási helyen (bárka, tartány stb.) történő kontroll-mázsálásig előadódnak. Az alábbiakban elmondandóknál feltételezem, hogy az átvételkor a halak jó mérleggel és pontosan lettek mázsálva, mert a rossz mérlegelés következtében előálló hiányokat nem lehet az állandó és rendszeres veszteségek közé sorolni.

Édesvízi halkereskedelmünk fő hala a ponty, az őszi lehalászások után a teletetőkben tudvalevőleg életműködését majdnem kizárólag a lélegzésre redukálja és hónapokon át szinte mozdulatlanul a fenéken pihen és a kevés táplálékon kívül, amit a teletetőkben talál, saját

zsírját vagy húsát fogyasztja. Már most, amint a szállításkor a hal fel lesz nyugalmi állapotából zavarva, és összezsúfolva egy rendszerint melegebb vízzel töltött speciálkocsiba rakva, nyugtalanágában igen élénk mozgást fejt ki, ami tekintettel a táplálkozás teljes hiányára, feltétlenül súlyának rovására megy. Ez a súlyvesztés annál nagyobb, minél melegebb a víz és minél tovább tart a szállítás. Különösen az ú. n. korai hálnál, (szep-tember-októberben) és a tavaszi szállításoknál (március-áprilisban) igen tetemes az e címen előálló súlyvesztés, mert a víz és a levegő hőmérsékletének emelkedésével és a fuvarozási idő tartamával, egyenes arányban emelkedik.

Ez azonban nem az egyedüli súlycsökkenés, ami az átvétel után előáll, hanem van egy másik igen fontos súlyvesztés is, és ez a halak gyomortartalmának kiürülése. Ugyanis amint a halak a mázsáló kosarakból a szállítóedényekbe (hordók, kádak, teknők stb.), majd ezekből a speciálkocsi tartányaiba kerülnek, megkezdődik a halak gyomrának kiürülési folyamata, amely aránylag igen gyors lefolyású és rendszerint egy-két órán belül megtörténik, illetőleg befejezést nyer.

Ezen kiürülési folyamat magyarázata az, hogy tapasztalati tények szerint a pontyok a lehalászáskor, a vízszint süllyedés beállása alkalmával, gyorsan még annyi eleséget vesznek magukba, amennyit csak bírnak, ezt azonban később a teletetőkben újból kiadják. Az e címen előálló veszteséget német halászati szakértők 3—4 %-ra becsülik. Teljesen hasonlóan a teletetőkkel kihalászott hal gyomra is többé-kevésbé telt szokott lenni, mert miként dr. Unger Emil egyetemi magántanár bebizonyította, a ponty, az eddigi véleményektől eltérően, télen is táplálkozik, (Halászat, 1924. évf. 3—4. sz.) és ezt a gyomortartalmat adja ki magából a ponty a szállítás kezdetén, mint a nyugtalan, izgalmas sok mozgás következményét.

Tekintettel arra, hogy a teletetőkben egyrészt az idő rövidsége, másrészt a kellő táplálék hiánya miatt nem tudja magát a hal úgy teletömní, mint a lehalászáskor a tóban, azért ezen veszteséget sem lehet oly sokra becsülni, mint a fentit, mindazonáltal ez is lényeges és számbaveendő kárt jelent a halkereskedőre nézve.

Az eddigi előadottak, a halak szállítása közben előadódó súlyvesztésekre vonatkoznak, ezenkívül a szállítási mankó tetemes tényezőjeként szerepel még a szállítás közben előálló értékvesztés is. Ugyanis még a leggondosabb és legóvatosabb szállítás mellett is elpusztul egy bizonyos halmennyiség, amely halak jegelt állapotban csak 25—30 %-al olcsóbb áron találhat piacot, tehát e révén is jelentékeny kár származik, mely különösen gondatlanul, vagy rosszul kezelt rakományoknál tehet ki igen tekintélyes összeget.

Ezen elhullások egy része a mázsálásnál és a vagonbarakásnál való gondatlan bánásmód utókövetkezménye, ugyanis ha túlsok halat raknak a kosárba, az aljánlevők erősen megnyomódnak és bár nem pusztulnak el a szállítóedényekben és így élve kerülnek a vagonba (tehát a termelő „élve vagonba rakva” kötelezettségének eleget tett), mégis abba néhány óra múlva belepusztulnak. Ugyanez áll a gondatlanul végzett berakáskor ide-oda dobált halakra is. Igen gyakran attól is megsérülnek és elpusztulnak a halak, hogy különösen a motoros kocsikban kiugráljanak a tartányokból és megütik magukat.

Ugyancsak veszteséget okoz továbbá az, hogy különösen hosszabb ideig tartó szállításoknál, bizonyos mennyiségű hal mindig megfullad, ezen mennyiség annál nagyobb, minél melegebb az időjárás, illetőleg a szállító-kocsikban a víz. A hal t. i. annál kevésbé bírja a szállítást, minél magasabb a hőmérséklet, mert minél

melegebb a víz, annál többet mozog és így annál több oxigént fogyaszt, illetőleg igényel, viszonyt minél magasabb a víz hőfoka, annál kevesebb annak oxigénfelvétel-képessége. A halak fokozottabb oxigénigényével szemben tehát csökkentett oxigéntartalom van a tartányokban és így könnyen fulladás állhat be. Ez a veszteség a kora őszi és a késő tavaszi szállításoknál igen tekintélyes szokott lenni.

A szállításközben elpusztult halak értéke nem vész el teljesen, mert a kísérő gépész időnként kivesszi és jégre teszi az elhullottakat, miáltal a hal értékének egy jelentékeny része megmenthető, és mint jegelt hal hozható piacra, de az élő és a jegelt halárak közti elég tekintélyes (25—30%) különbözet mégis a kereskedő remélt haszná rovására megy.

Végül a szállítási munkát növelik még a rakodáskor szinte kikérülhetetlen lopások is.

A *tárolási munkó* azon súly- és értékvesztések összességéből tevődik össze, melyek a halak tárolása alatt, azaz a vagonból való kirakástól a hal effektív értékesítéséig előállnak. A tárolási munkó is egyrészt súlyvesztésből, másrészt értékcsökkenésből áll.

A halakat csak igen ritkán lehet közvetlenül a vagonból a kiskereskedőnek eladni, legtöbbször vagy bárkákba, vagy betonmedencékbe kerülnek, ahol azok az eladásig maradnak. Mindkét esetben sokkal nagyobb tömegek vannak összezsúfolva mint a telelőkben és így állandóan nyugtalanul mozognak, amit csak fokoz még egyrészt a vízáramlás, másrészt az a körülmény, hogy ahányszor halat vesznek ki a tartányból, mindannyiszor az összes halak meg lesznek zavarva, ez pedig naponta többször is előfordul. Mindezen mozgások a szállítás alatt már amúgy is lefogyott halak súlyát mégjobban apasztják. Különösen nagy ezen veszteség, ha hetekig kell a halat tárolni, ami karácsonykor és húsvétkor szokott előfordulni. Ilyenkor a nagy kereslet kielégítése céljából már 5—6 héttel előbb kell a nagykereskedőnek a halak tárolását megkezdeni, mert nem áll elegendő speciálkocsi rendelkezésre ahhoz, hogy egyszerre, rövid idő alatt, több ezer q halat lehessen a piacra dobni.

A tárolási súlyvesztésnél azonban sokkal nagyobb az a kár, amit a tárolt halak elpusztulása folytán értékvesztés formájában szenved el a kereskedő. A hosszú szállítás alatt többé-kevésbé megtört hal nem bírja sokáig sem a bárkákban, sem más tartányokban a természetellenes összezsúfolást, és különösen hosszabb ideig tartó tárolás esetén, sok hal pusztul el. Fokozza ezen veszteségeket még az is, hogy a bárkákban a vízcsera egyáltalán nem nagyon élénk, mert a víz túlnyomó része nem a lyukakon folyik át, hanem a bárkák oldala mellett megy el. Ennek oka egyrészt az, hogy a merőlegesen fűrt aránylag szűk lyukakon nehezen folyik be a víz, másrészt pedig, ha igen sok hal van a bárkákban, ezek is akadályozzák a víz átáramlását. Így a vízcsera tökéletlensége miatt telt bárkákban igen hamar oxigénhiány állhat elő, ami tömeges halpusztulást von maga után. A halak pusztulása szempontjából különösen veszedelmesek a tavaszi hőlétekből keletkezett árvizek, mert az ilyen víz alig tartalmaz oxigént s így a fokozottabb mozgás által a rendesnél több oxigént igénylő halak, tömegesen fulladnak meg. Ugyanez áll vízszennyezések esetére is.

A tárolási veszteségek a legnagyobb mértékben tavasszal, a húsvéti ünnepekre főlhalmozott halaknál fordulnak elő, mert ilyenkor, eltekintve a nagy tömegektől, a halakat gyakran 6—8 hétig is kénytelen a kereskedő a tartányokban tartani azért, mert a termelők közül csak igen ritkán akad olyan, aki március végéig, vagy

még tovább is hajlandó az eladott halat a teletetőkben raktározni. A legtöbb termelő még abban az esetben is ragaszkodik a halaknak legkésőbb január-február hónapokban való feltétlen elszállításához, ha kedvező vízviszonyok mellett módjában volna a halakat veszély nélkül tovább tárolnia. Sőt sokan még százalékos felár mellett sem hajlandók erre, holott ezzel igen nagy segítségére lennének a halkereskedőknek, mert nagy kártól mentesítenék és így jobb árat is tudna fizetni. A kereskedő viszont nem lenne kénytelen már februárban saját raktározóhelyiségeit teletölnni áruval, hogy a későbbi szükségleteket kielégíthesse.

Mármost, ha a teletetés alatt amúgyis lesóványodott, a szállítás alatt pedig megtört halakat 6—8 hétig kell aránylag már meleg időben raktározni, bizony gyakran igen nagy mennyiségek pusztulnak el és tekintélyes összegekkel károsítják a kereskedőt.

Mindkét munkó (úgy a szállítási, mint a tárolási) nagyságára vonatkozólag a legfontosabb szerepet az időjárás és a vízminőség játssza. Ugyanis minél melegebb a hőmérséklet és így a víz is, annál többet mozog a hal, tehát annál többet veszít súlyából is; viszont, minél magasabb a hőmérséklet, annál kevésbé bírja a szállítást és így annál több az elhullás is. Ugyanez áll teljes mértékben a tárolási veszteségekre vonatkozólag is.

Százalékokban kifejezve, az időjárásnak megfelelően, változók a különböző címeken előálló veszteségek; rendes körülmények között úgy a szállítási, mint a tárolási munkó 3—6% között szokott lenni, de előfordulhatnak ennél jóval magasabb százalékos veszteségek is. Látható tehát, hogy még a leggondosabb kezelés mellett is 6—12% között mozog az a kár, amelyet a kereskedőnek a munkából kifolyólag el kell szenvednie, nem beszélve egy esetleges géptörés, vagy jégzajlás következményeiről, amikor 100%-os elhullások is előfordulnak, amikről pedig szintén nem lehet a kereskedő

Simongáti Béruradalom 500 holdastógazdaságában halász állás van üresedésben. Reflektánsok nyújtásuk be kérvényeiket Jóságigazgatóságunk címére: Simongát u. p. Nagyatád. Feltüntetve abban eddigi működésüket, halászhálóok, ladikok stb. elkészítésében való jártasságukat és fizetési igényüket.

A magyar halnevek származása.

Irda: *Beke Ödön dr.*

(Vége.)

Ökle (öklje 1530) „Alburnus lucidus“; „Rhodeus amarus“ (Győr vid.); vö. ném. *Okel, Ockelei, Uklei, Ukelei, Uckelei, Ikelei* „Alburnus lucidus“.

Plataic (1572) „Pleuronectes platessa“; vö. német *Platteise, Platteis*.

Retke (1544) „Salmo hucho“; a *rőt* „vörös“ szó kicsinyítő képzős alakja, mely a német *rot* átvétele; vö. a németben: *Rötel, Röttele, Röteli, Rötling* „Salmo salvelinus“, *Rote, Rotele, Rotling, Rotfisch* „Salmo hucho“, „vöröses színű halak neve“. — A *rütyöke* alkalmasint „Alburnus lucidus“ (Balaton) neve nem függhet vele össze, még ha a *retké*-nek a régi nyelvben *retyke* változata is van, s inkább a *rütyő* „fiatal szajhácska“ (Szatmár m.) származéka. Jankónál *rücső* (Balaton) valóban „Alburnus lucidus“.

Semling (semlyénk, zsemlyénk, zsemle, zsömle-hal, semle-hal) „Barbus Petényii“ (Erdély). Régi adatok:

selsing 1529, *selmeng* 1549, *semling* 1544 „Salmo parvus“ Szikszai, „Salmo, Esox“ Molnár Albert, „Cobitis barbatula“ Pápai Páriz. A német *Sälmling*, osztrák *Semling*, erdélyi százsz *Semleng* átvétele. A *zsemle*, *zsömle-hal*, *semle-hal* változatok úgy keletkeztek, hogy a *semlyénk*, *zsemlyénk* alakokat a *zsemlye* többes számú első személyű birtokraggal ellátott alakjainak érezték, s a vélt ragot elhagyták. A magyarból átment románba is: *samle*, *zsome* „Barbus Petényii“.

Nincsenek a régi nyelvből adataink a következő német eredetű halnevekre:

Barsóka „Acerina schraetzer“ (Balaton), *borzsóka* „Acerina“ (Akali); vö. ném. *Barsch* „Perca fluviatilis“. Valószínűleg ennek (ill. *Bärschling* változatának) eltorzítása a *varsinta*, *vasinta*, sőt talán a *vaskó* (Balaton, Zala-Tapolca), *vaskóta* (Tihany) „Acerina schraetzer és cernua“ is (l. ezeket hátrább is).

Bökle „Alburnus lucidus“ (Komárom); vö. ném. *Blicke*, *Blicke* ua.

Cingli „Aspro zingel“ (Duna, Szeged); vö. ném. *Zingel* ua.

Dóbár „Leuciscus virgo“ (Bodrogköz); *dúbár* (Karád), *dúbér* (Tisza), *dubir* (Zemplén m.), *düber* (Szolnok m.), *dóber* (Berettyó-Újfalú) „Perca fluviatilis“; vö. ném. *Dover* „Squalius cephalus“ (Nemnichnél: „Cyprinus dobula“).

Géb talán „Gobio fluviatilis“ (Székelyföld); vö. ném. *Göbe* ua. (Nemnichnél: *Cyprinus gobio*).

Göndér „Leuciscus rutilus“ (Sió mell.); vö. ném. *Gründel*, *Grundel*, *Gründling* „Gobio fluviatilis“.

Koncér, *koncsér* (Balaton), *koncár* (Veszprém) „Leuciscus rutilus, Scardinius erythrophthalmus“; vö. ném. *Gunster*, *Gnuster*, *Güster* „Blicca bjoerkna“. A német *Plötze* „Scardinius erythrophthalmus“ is néhol a másik két hal neve is.

Kölönte, *botos kölönte* „Cottus gobio“ (Székelyföld); vö. ném. *Käuling*, *Keuling* ua. (vö. *Kaulkopf*, *Kolbe*). A hangviszonyra nézve vö. *vasinta* és *Bärschling*.

Lögga „Squalius cephalus“ (Udvarhely m.); vö. ném. *Lauge* „Telestes Agassizi; Alburnus bipunctata; Alburnus lucidus“.

Löbő „Alburnus lucidus“ (Sopron m.); vö. ném. *Laube* ua.

Nyerfli „Leuciscus virgo“ (Győr); vö. ném. *Nerf*, *Nerfling* ua.

Ol-hal „Petromyzon fluviatilis“ (Petényi); vö. ném. *Uhle* ua.

Parcs „Perca fluviatilis“ (Székelyföld); *persli* ua. (Szeged); vö. ném. *Barsch*, *Bärsch*, *Bertsch*, *Bärschling*, *Pärsch*, *Persch*, *Perschling* ua.

Pele-hal „Phoxinus laevis“ (Grossingernél *peleh-hal* „Alburnus lucidus“; vö. még: *pelle* „mindenféle apró hal összessége, amellyel a fenékhorgot fölhalazzák“ Komárom); vö. ném. *Pfelle*, *Pfrelle* „Phoxinus laevis“.

Pér-hal „Thymallus thymallus“ (Szilágy m., Székelyföld; már Grossingernél megvan); talán azonos vele a ném. *Perpel* ua.

Nagyon érdekesek az olyan esetek, mikor a magyar halnév csak fordítás, vagy legalább is hasonló szemléleten vagy megfigyelésen alapszik. Nem mindig könnyű annak eldöntése, hogy fordítással van-e dolgunk vagy független névadással. Ilyenek pl.

Fehérke, *fejér-keszeg* „Alburnus lucidus“; *fehér-hal* „keszeg, paduc“ stb. (Komárom); vö. ném. *Weissfisch* „Alburnus lucidus“.

Kard-keszeg (Tisza), *karda-keszeg* (Csongrád), *karda-hal* (Duna) „Pelecus cultratus“; vö. ném. *Schwert-*

fisch, *Säbel*, *Messerfisch*, *Messerkarpf*, dán *Sabelkarpe*, finn *Miekka-kala* (= kardhal), orosz *Sabla-ryba*, *Sablja*, *Sabljaniza* ua.

Kasza-keszeg „Pelecus cultratus“ (Szamos, Maros, Bodrog-köz); vö. ném. *Sichel*, *Sichelfisch*, *Sichling* (= sarlóhal) ua.

Keserű-hal „Rhodeus amarus“ (Balaton); vö. ném. *Bitterfisch* (más európai nyelvekben is).

Orsó-hal (Szentés, Békés, Oroszpuszta Bihar m., *arsó-hal* Bereg m.) „Aspro streber“; vö. ném. *Spindel-fisch* ua.

Paptetű „Acerina cernua“ (Győr); vö. ném. *Pfaffen-laus* ua.

Sárhal „Tinca vulgaris“; vö. ném. *Morastfisch* ua. *Szilvaorrú keszeg* (*szifa-orrú* k. Komárom) „Abramis vimba“; vö. ném. *Blaunase* ua. (= kékor).

Tintahas „Chondrostoma nasus“ (Győr m.); vö. ném. *Schwarzbauch* ua. (= feketehas).

Tükrösponty „Cyprinus carpio“ (Duna); vö. ném. *Spiegelkarpfen* ua.

Vargahal „Tinca vulgaris“ (Grossinger); vö. ném. *Schuster*, *Schusterfisch*. Az északi nyelvekben is: dán *Suder*, norvég *Sudre*, *Suter*, svéd *Sutare*, ebből finn *suutari* ua.

Veres-szem, *veresszemű keszeg* (Boldva), *veresszemű-hal* (Székelyföld, Balaton) „Scardinius erythrophthalmus“; vö. ném. *Rotaug* ua.

Oláh eredetű halnevünk csak Erdélyben fordul elő: *Bobály* (Bihar m., Grossingernél *bobalik*) „Umbra canina“; vö. oláh *baboiu* „Perca fluviatilis“.

Platyica (Mezőzáh), *platikahal* (Feketeügy) „Abramis brama“ (Grossingernél *platyica*); vö. oláh *platica* ua. *Tyiszága* (Nagyenyed) „Abramis brama“; vö. mezőségi oláh *Ptyiszága* „Scardinius“.

Vannak természetesen olyan halnevek is, melyek magából a magyarból megmagyarázhatók, mert a nép gyakran ad maga is neveket, legtöbbször olyant, mely valamiképp jellemző az illető halra. Ilyen többek közt a *fogas* neve. Néha azonban nem ilyen egyszerű egy hal nevének megmagyarázása, és nem egyszer van szükség alapos tárgyi és nyelvi ismeretekre (vö. fent a *tetemes-tok* nevének magyarázatát).

A következőkben mármint néhány ilyen halnév eredetének magyarázatát adom.

Boti, *butikó*, *botos kölönte* „Cottus gobio“ (Erdély). Nevét otromba, vastag fejétől nyerte (vö. *botyikó*, *butyikó* „félkézsúlyok szapuláskor“ Magyardécsé).

Cselle „Phoxinus laevis“ (Erdővidék); vö. *csellő* „ingatag, könnyelmű“ Szeged; *kicsellen* „(a vad) oldalvást kitér a lövés elől“ Csongrád. Herman O. a *Fürge* *cselle* nevet adta neki.

Dobóka „Alburnus lucidus“, mert „feldobálja magát“.

Egri, *egri-ponty* Udvarhely m., *egri-hal* Erdővidék „Phoxinus laevis“, Grossinger (II. 225.) szerint vagy mert vörös, mint az *égerfa* fája, vagy mert ennek a vízparton növvő fának a magját eszi (vö. *fűzfa-hal* „Alburnus lucidus“ Kolozsvár, „Alburnus bipunctatus“ Palócság).

Firis „Petromyzon fluviatilis“, Grossinger szerint Erdélyben mondják; a más forrásokban előforduló *fizis* változat ennek hibás alakja lesz. Grossinger azt mondja róla, hogy fürge hal, azonos tehát a *friss* szóval, melyet a nép *firis*-nek ejt. *Orsó-hal* (Gross.) nevét hengeres testétől nyerte, az *ingola* (Erdővidék, Udvarhely m.) név pedig az *ángolná*-hoz hasonló alakjára emlékeztet (ennek szintén van *ingola* változata).

Garda (*gorda* Komárom és Grossinger II. 156, *gargya* Köröstarcsa, *gyargya* Tisza, *karda* Grossinger-nél, *korda* Herman O., *karda-hal*, *gárda-keszeg* Duna, *karda-keszeg* Csongrád, *kard-keszeg* Tisza) „*Pelecus cultratus*“. Világos, hogy a. m. *kard-hal*, alakja miatt. Nemnich Polyglotten-Lexiconjában (1793—95) *szablya* nevét említi, hogy ő honnan vette, mindeddig nem sikerült megállapítanom (vö. szerb *sablyar* nevét; a „kard“ jelentésű *szablya*, de maga a *kard* szó is szláv eredetű). Hasonló szemléleten alapszik még: *vágó-hal* Erdély, *kasza-keszeg* Szamos, Maros, Bodrogek, *lán(n)a-keszeg* Bodrogek (vö. *lána* „kasza v. fűrész pengéje“ Nagykúnság). *Szabó-hal* (Alsó-Duna) szintén hasonló elnevezés, mert *szabni* eredetileg azt jelentette: „vágni, hasítani, tépni, szakítani“.

Kövi (Palócság, *kövi-hal* Zala, Veszprém, Heves m., *kövi-csik* Zala, Veszprém m.) „*Nemachilus barbatulus*“. Már egy 1544-i oklevélben: Selminget, *köuiet* koccot, karaszt; 1529: *Kewy halath*, 1544: *köui halat*. Grossingernél *kő-fűrő* is, továbbá: *kő-hal* Zala-Tapolca, *kövecshal* Székelykeresztúr, *kavics-hal* Bars m., mert a köves vagy homokos fenekű sekélyebb folyású patakokat kedveli s nappal a kövek alá rejtőzik.

Lapistyán „*Rhodeus amarus*“ Balaton. Kétes *laponya* neve is onnan van, mert „magas teste két oldalt nagyon összenyomott“; vö. még: *lapostyán* (gúny.) „nagy, széles, lapos láb“ (Szolnok-Doboka m.).

Őn, őn-hal „*Thymallus vulgaris*“, Mátyus (1787—93) szerint színéről kapta nevét.

Póc-hal „*Umbra krameri*“ Bodrogek. Beregszász vidékén és Baranya m.-ben a tojásból kikelt békafit hívják *poc-hal*-nak. Hívják *ébihal*-nak (Tihany) és *kutyahal*-nak is (Bodrogek), ami szintén a békafi neve.

Varga-hal „*Tinca vulgaris*“ már egy 1638-i oklevélben előfordul. Kassai szerint nevét onnan nyerte, mert „nehéz tisztítása végett tüzes hamuban mintegy csáválják és úgy faragják, mint a varga a bőrt“. Különbösen a németben is *Schuster-fisch* a neve, s a finnben *suutari* (l. fent is). Színe zöldesfekete, bizonyára ezért nevezik *cigányhal*-nak, *gyászkeszeg*-nek (Balaton), *varjú-hal*-nak, *zöldiké*-nek (Erdély). *Sárhal* (Duna) neve pedig arra vall, hogy az álló mocsaras vizeket szereti.

Vaskó „*Acerina cernua*“ (Balaton, Zala-Tapolca). Talán a *vaskos* szóhoz tartozik, mert teste rövid, zömök; vö. *durbancs* (Tisza), *durbincs* (Szeged) nevével, mely kétségkívül e szavakkal függ össze: *durbancs* „kis kövér“ (Debrecen), *durbancsos* „erős, kövér“ (Zala m.), *durbancs* „öregfejű s szemű szőlő neme“ (Somogy m.). (De l. fent is.)

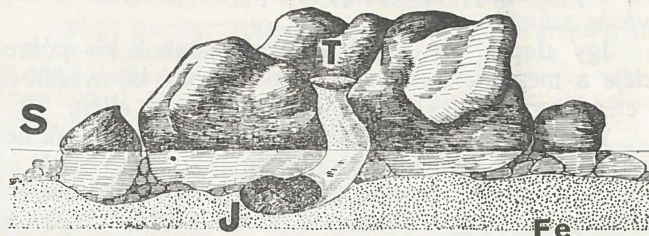
Irodalom. Herman O.: A magyar halászat könyve 1887. A magyar pásztorok nyelvkinccse. 1914. Jankó János: A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei. III. 2. A balatonmelléki lakosság néprajza. 1902. Unger Emil: Magyar édesvízi halhatározó 1919. Brehm: Az állatok világa VIII. Kohaut Rezső: Halak 1905. Munkácsy Bernát: A magyar népies halászat műnyelve 1893. Árja és kaukaszai elemek a finn-magyar nyelvekben 1901. Gombocz-Melich: Magyar etymologiai szótár I. 1914—30. Magyar Nyelvőr. Magyar Nyelv. Keleti Szemle. Nyelvtudományi Közlemények. Journal és Mémoires de la Société Finno-Ougrienne. Kurt Smolian: Merkbuch der Binnenfischerei I. II. Berlin, 1920. Philipp Andreas Nemnich: Allg. Polyglotten-Lexikon der Naturgeschichte. Hamburg 1793—5. P. S. Pallas: Animalia monocordia seu frigidi sanguinis imperii Rosso-Asiatici. Petropoli. 1811. (Zoographia Rosso-Asiatica III.)

Egyéb vízkedvelő pókokról.

Irta: Dr. Kolosváry Gábor.

A két legjelentősebb vízipókról, a bűvár- és a vidrapókról már beszámoltam a „Halászat“ hasábjain. Nem volna azonban teljes a kép, ha jelen cikkemben be nem számolnék azokról a pókfélékről, melyek még hazai patakjainkban a víz alatt élnek. Ezeknek életmódja ép-úgy érdekelheti az édesvizeink életével kedvel foglalkozókat, mint az előbbi két nagy vízipók. Ezek az utóbbiak álló, vagy gyengén folydogáló édes, szikes és meleg-vizeinket kedvelik, de a most ismertetésre kerülő vízi cselőpókok rohanó, hegyi hidegvízű patakjainkban érzik magukat legjobban.

Bővebben a *Szürke cselőpókot* ismertetem, melynek latin neve: *Trochosa cinerea*. E faj a *Trochosa maculata*val együtt majdnem azonos életmódot folytat. A *Szürke cselőpók* tehát hegyi patakok görgeteg kövei között él. Fészket és építményét a mellékelt ábrán igyekeztem felvázolni úgy, hogy a mondani való ennyivel is kevesebb legyen. A csőalakú lakás 2, 3, 4 kő közé

A szürke cselőpók lakása a víz alatt.

S — A víz szintje, amelyből kiállanak a görgeteg kövek, T — A tölcséres bejárat a pók csőalakú lakásába, J — A fészkek, benne a pók, Fe — A patak homokos feneké. (Szerző rajza.)

van feszítve úgy, hogy ahol e kövek zugolyt képeznek, a csőalakú könnyűszerrel legyen elkészíthető. A cső fala tele van homokszemcsékkel szöve, hogy ellenállóbb, rugalmasabb legyen. Ahol a kövek szorosán összefekszenek, ott a tölcsér nincs is így kiépítve, mert a természetes tölcsér is megteszi a maga szolgálatát. A cső lehatol a víz felszíne alá, s az egyik legmegfelelőbb kő alá kanyarodva ott aknaszerűen elvégződik s egy zsákocskában alakítja meg a pók számára a fészket. Herman Ottó ezt a nagyszerű építményt „a legeszebb alkalmazott építmények“ közé sorolta. Tudnunk kell azonban, hogy a pókok nem cselekszenek észszerűen, hanem mindenkor és bármilyen építményeiket azért és úgy készítik el, ahogy a közvetlen környezet a különleges fészkepítési hajlamot inger és reakciók formájában bennük kiváltja. Bár ennek a szakszerű kérdésnek fejtegetése nem ide tartozik, szükségesnek véletem, hogy megjegyezzem, miszerint máma már az állatok cselekedetei során sem észszerűségről, de ösztönyszerűségről sem beszélhetünk. Máma már reakciókkal és ingerekkel magyaráznak mindent a bűvárok, s az ész és az ösztön mint ósdi szavak már csak az elavult lélektan loomtárába kerültek.

A Szürke cselőpók lakása oly tökéletesen van megépítve s homok szemekkel rögzítve, hogy azonnal szemünkbe ötlök az összefüggés a következő jelenségekkel: ha a póknak, mely csőszövő fajta, nem áll kellő föld rendelkezésére, a csövet megkésztíti fonadékából és azt apró földrögökkel, szemetekkel igyekszik pótlólag szilárdá és rugalmasabbá tenni. Futóhomokos területeken is azért tudnak megélni a pókfélék, mert kifeszített hálójukat a szél homokkal telehordja, miáltal a háló oly „páncélzatra“ tesz szert, melyet későbbi viharerejű szelek sem tudnak megromlítani.

Ugyanezt a módszert követi tehát a *Szürke cselővök* is a vízfelszín feletti csöve megszilárdításánál. Erre azért van szükség, hogy a hegyi patakok megáradásánál, s az ár vadul zúgó hőmpölygésével szemben a kis pók-vár valóban sziklára épített tanya lehessen. A *Szürke cselőpók* vára valóban sziklára épített erősség. *Herman Ottó* tanúsítja, hogy a legerősebb áradatok, a nyári zivataroktól felduzzadt és zúgó sebességgel alárohánó ár sem képes elpusztítani a görgetegek közt épült kis tanyát. Mi ennek az oka? A már említett homok szemcsékkel való rugalmassá-tételen kívül még két oka van: egyik, hogy a pók mindig csak oly kövek közé épít, melyek viharállók, melyek az ár sodrát kibírják, ellent tudnak állani az ár romboló és görgető sodrának. Ezt már a pók választja ki, s ebbeli csodálatos érzése még nem egészen megmagyarázott. A második védelmi intézkedés abban áll, hogy a pók mikor a levegő viharra gyanús lesz, a tölcseres bejáratot szépen beszövi, s így a bejárat felett tova zúgó víztömeg a lakás békés lakója felett rohan el s vihar után, amikor az ár már leszaladt, a pók ismét felszakítja „kapuját“, s újból szabad a vásár számára.

Igy dacol, így küzd a hegyi patakok kis pókremetéje a meglehetősen veszélyesnek látszó környezetben az elemi természetes tényezők mostohasága ellen.

Az év minden szakában található, s nemcsak hegyi patakokban, hanem az alföldön is előfordul. Sőt én találtam a Balaton partján is, ahol az erős hullámverésnek kitett somogyi oldalon a kövek között tanyázott, sőt a főveny strandon messze el is kóborolt, s baranogva vadászgatott zsákmány után.

Egyáltalában nem valószínű, hogy halakkal táplálkoznék s ilyenformán a kis halakban kárt tenne. Bár táplálkozásáról nem tudunk semmit, feltehető, hogy vízkörül apróbb bogarakkal él. Szürkületi állatka, életmódja igen rejtett, az equilibriumot többre becsüli a terített asztalnál.

Vannak még egyéb pókjaink is, melyek vízfelszíne alatt képesek élni. Ilyen a kis *elegáns Hahnia* pókocská, mely a parti növényzeteknek azon részein üt tanyát, melyek a víz alá érnek. Szintén hegyi patakoknak vize alatt, de növényi részek között él a *Stylothorax agrestis* is, melynek összes többi *Stylothorax* rokonai szintén víz alatt élő alakok. A kisebb források, patakok agyagos és köves medrében él a kis *Oedothorax apicatus* nevű piciny, milliméternyi pókocská, mely teljesen vizes csomók és görgetegek alatt is megtalálható, sokszor igen nagy számban.

A pókok vízkedvelése érdekes jelenség és tekintve azt, hogy a vízben és a víz mellett való életmód a pókra nézve különlegesebben rejtett életmódot jelent, joggal mondhatjuk ki, hogy a vízmenti soványabb táplálék mellett a vízmenti pókok inkább az equilibriumot becsülik többre. Állatfaja dönti el, hogy az optimum avagy az equilibrium játszik nagyobb szerepet, s hogy melyiket áldozza fel az egyik a másikért?

Külföldi lapszemle.

A pisztrángikra megtermékenyülése és kikelése. (Szemelvény Dr. Roule párizsi egyetemi tanár „Les poissons et le monde vivant des eaux“ c. művéből.) Mesteri szavakkal írja le alapos részletezéssel a két biogenetikai tényezőnek: az ikrának és a haltejnek jellemző sajátosságait, az érett állapot bekövetkeztének előfeltételeit, valamint az ikrás és teljes halnak a megtermékenyítésnél betöltött szerepét és tevékenységét. Rámutat arra, hogy az ikrás igen gyakran elszórja ikráit, a teljes spermát pedig a sebes folyású víz ragadja magával és hamarosan megsemmisíti. Innen

van az, hogy a pisztrángikrák igen gyakran elpusztulnak a természetes körülmények között. Ezért olyan nagy jelentőségű a pisztrángnál a mesterséges megtermékenyítés.

A megtermékenyített ikrának fejlődési fázisait nagyon szép képekkel kapcsolatosan mutatja be az embrióból ivadékká válás teljes befejeztéig.

(Bulletin français de pisciculture, július.)

Az ágascsapú rákok és azok szaporodása (Les cladocères et leur reproduction.) c. cikkének folytatásában Kaj Berg a kopenhágai egyetem adjunktusa ez állatocskák táplálékszervezési módjával foglalkozik. Két családnak — a ragadozó *Polyphemidák* és *Leptodoridák* családjának — kivételével a többiek *vízszűrők*, melyek a vízben élő igen apró szervezetekkel valamint organikus törmelékkel táplálkoznak. A táplálkozásnak ezt a módját *Storch* megfigyelései alapján a *Daphnia* esetében teszi vizsgálat tárgyává. A szűrési tevékenység elég gyors, amennyiben *Naumann* szerint a béltartalom teljes megújulása 15—60 perc alatt megy végbe.

Az ágascsapú rákokok sokasága ugyanazon tóban is változó az egyes évszakok szerint, sőt sok fajta az év egyes szakában teljesen el is tűnik a tóból. Hogy milyen nagy a sűrűségben észlelhető ingadozás, erre nézve megemlíti, hogy a *Diaphanosoma* sűrűségét a Frederiksborg-tóban literenként 25-nek találta júliusban, de előtte és utána egy-két héttel már literenként csak 2 egyedet talált. A *Daphnia magna*-ra megállapították, hogy sűrűsége évenként kétszer éri el maximumát: tavasszal és ősszel, nyáron minimuma van, télen pedig alig vagy egyáltalában nem található. A *Daphnia pulex*-nek általában csak tavaszi maximuma van, de némely helyen ősszel is bekövetkezik egy elég jelentős maximum. Ezt a fajtát gyakran jég alól is kihalásszák. A *Daphnia cucullata*-nak nyár végén van maximális sűrűsége. Mindezek a megállapítások természetesen csak a megfigyelt tavakra érvényesek, más viszonyok között a *Daphniák* is másként viselkednek.

A sűrűség néha fantasztikus méreteket ölt, annyira, hogy a tónak mély barna színét gyakran a *Daphnia pulex*-ek seregei okozzák. Legnagyobb számot mégis a *Bosmina longispina*-nál tapasztaltak, amennyiben egy liter vízben 950 darabot számláltak meg, ez pedig azt jelenti, hogy egyenletes eloszlás mellett minden köbcentiméterben egy *Bosmina* egyedet lehetne találni.

A cikk folytatódik.

(Bulletin français de pisciculture, július.)

Az új cseh-szlovák halászati törvény tervezetét ismerteti *Vaclavik* mérnök azzal a megjegyzéssel, hogy a törvényhozás most foglalkozik ezzel a törvényjavaslattal és valószínűleg a jövő esztendő fogja az új törvény életbeléptét meghozni.

A törvényjavaslat különös gondot fordít a természetes vizek okszerű halászatának előmozdítására. Nyílt és zárt víz fogalmát megtartják, a tavakba torkolló vízfolyások azonban nem képeznek akadályt a tó zártvízként való halászatának. A nyíltvizeket alkalmas nagyságú egységesen kezelhető „körzet“-ekre osztják, melyek hossza általában nem lehet 10 kilométernél rövidebb. A körzetek a vízfolyásra merőlegesen húzott egyenesekkel határoltának el és a határok a természetben is megjelöltetnek. Az egyes körzet halászata a tartományi hivatalok által megállapított üzemtervek alapján és bérbeadás útján történik, a bérbeadásról pedig hivatalos szervek gondoskodnak, a halászati jogtulajdonosok csupán kártalanítást kapnak. Nincs kizárva ugyan a lehetőség, hogy a halászati jogtulajdonos is gyakorolhatja a halászatot, azonban csak a tartományi hivatalok által előírtak szigorú betartása mellett. A bérbeadásnál nem csupán a beígért összegek nagysága alapján döntenek, hanem az ajánlattevők képességeit is figyelembe veszik annak megállapítása végett, hogy a halászat előmozdítására alkalmasak-e? Előnyben részesülnék tudományos intézetek, ivadéknevelő telepek tulajdonosai, völgyzárógáták tavaiban halászati jogosultsággal bírók stb. A bérleti időtartam 10 év. A körzeteket halászati társulatokká foglalják össze, hogy gazdasági és biológiai szempontból minél egységesebben járhasanak el. Ezért minden halászati körzetnek egy ilyen halászati társulatba kell belépnie, a társulatok székhelyét és kerületi beosztását a földművelésügyi minisztérium határozza meg.

Minden tartományi halászati felügyelőségnek „halászati alapot“ kell létesíteni a nyíltvizek halászatának támogatására és előmozdítására. A halászati jogtulajdonosok társulati járulékot tartoznak fizetni és az így befolyt összegek felét a halászati alaphoz kell csatolni. Az 1—3 évi érvénnyel kiadott halászejegyekért az állam 60 csehkoronát szedhet be, melyből 30 koronát a halászati alapnak kell átengedni.

A büntető rendelkezések elég szigorúak: tilalmi idő alatt való halászatért 4.000 csehkorona (650 P) vagy 10 napi elzárás, mértékén aluli hal kifogásáért vagy tilalmi idő alatt való halászatért 2.000 csehkorona vagy 8 napi elzárás jár.

Általában az államnak és a tartományi hivataloknak igen nagy szerep jut a halászat irányításában. A tervezett intézkedések főleg pisztrángos vizek igényeit tartják szem előtt.

(Der Deutsche Fischer, július.)

Tükrös pirosszárnyú koncér. Tükrös formák tulajdonképpen igen ritkák a halak között. A közismert tükrőpontyon kívül csupán kárásznál találkoztak tükrösformával, compónál teljesen csupas, u. n. bőrkülsővel, 1911-ben egy holland halászati lap tett említést tükrös pirosszárnyú koncéről. Ez év tavaszán pedig az 1070 hektár nagyságú keletporoszországi Goldapgar tóban fogtak ismét ilyen tükrös pirosszárnyú koncért, melyet a kőnigsbergi egyetem halászati intézetének munkatársa Wiese Artur, a következőképpen ír le: A beküldött példány 16 cm. hosszú, friss állapotban 42 gr. súlyú volt; életkorát pikkelyei nyomán 4 évre lehet becsülni. Belső tartalma Gammaridák pánccelmaradványaiból állott. A pikkelyek elhelyezkedése teljesen azonos volt a tükrőpontynál tapasztalható elrendezéshez. Az oldalvonal mentén élesen megkülönböztethető tükrőpikkelyekből álló szalag emelkedett ki a felület többi részéből. Ez a szalag a végbélnyílástól kezdve a farkúszóig egyenletes pikkelyezettségbe megy át. A hátán a fejtől a hátúszonyig a bőr csupas, onnét kezdve egyetlen pikkelysor vonul tovább, mely 20 darab vékony, lemezszerű pikkelyből áll. Épígy a hasoldalon is vékony, lemezszerű pikkelyek találhatók, melyek az oldalvonalmenti tükrösszalaggal semmi összefüggésben nem állanak. Megállapítható az is, hogy a hosszirányú növekedés sokkal kisebb-mértékű lehetett, mint a szélesség irányában való növekedés. (Mitteilungen der Fischereivereine, július 15.)

Hogyan lehet természetes tavak jóvedelmezőségét fokozni. Ez a kérdés annál inkább időszerű, mert a halárak, különösen a kisértékű halaknak az árai oly mélyen állanak, hogy a legdrágább halászok is rövidesen tönkre fognak menni. Miután a természetes tavak nem csapolhatók le, ennél fogva okszerű népesítésről tulajdonképpen nem lehet szó. Sokat lehet azonban tenni a tóban található kisértékű halak ritkításával. Ez sűrű hálózással és alkalmas ragadozók betelepítésével érhető el. Utóbbi mód azért is gazdaságos, mert a kisértékű halak egy része nemcsak ragadozó húsává dolgozódik fel, a megritkított állomány pedig jobban fog fejlődni. Példaképpen felemlíti a cikk egy 150 Morgen (kb. 75 kat. hold) kiterjedésű tó esetét, melyből régebben csupa apró keszegek kerültek ki. Alapos ritkítás után 1921 őszén már 21 méter-mázsa 2 és fél font átlagsúlyú (1¹/₄ kg.) keszeget fogtak ki, amit annak idején elég jól lehetett értékesíteni.

A betelepítendő ragadozó megválasztásánál arra is figyelemmel kell lenni, hogy az a tóban elszaporodott szeméthalat kedvelje. Oly tóba például, mely balin- és keszegfélékben bővelkedik nem ajánlható csukát telepíteni, mert a csuka nem kedveli ezeket. Csukával való népesítésre igen alkalmas azonban az olyan víz, melynek kárász és koncér a jellegzetes halai. Véleménye szerint az ilyen tó meghalászása is eredményesebb, mint a keszeghalakban bővelkedő tavaké. Azt tartják ugyanis, hogy a keszegfélék már a húzóháló kivetésekor azonnal elmenekülnek és magukkal ragadják a többi halakat is.

(Fischerei-Zeitung, Neudamm, július 3.)

Frühkarpenpreise und Herbstpreise 1932. Megállapítja, hogy az áralakulás csak abban az esetben lesz megfelelő, ha az a ponty és compó termelési költségeihez igazodik, mert annak nem szabad megtörténni, hogy a „véletlen“ legyen a fő árképző tényező. Sajnos, igazodni kell a sanyarú gazdasági viszonyokhoz is. Mindezt összevetve az október-november havi pontyárakra a következő javaslatot teszi:

1. osztály	50 kilogrammonként	95	márka
2. „	„	85	„
3. „	„	75	„
4. „	„	65	„

ab termelőállomás. Ez — mind a négy osztályból egyenlő mennyiséget tételezve fel — 80 márka átlagárnak felel meg. Számolni kell azonban azzal, hogy a hűvös május-június, valamint az etetés korlátozása miatt valószínűleg nem lesz az osztályok eloszlása ilyen egyenletes, hanem valószínűleg csak 20% lesz 1. és 2. osztályú, a többi 80% 3. és 4. osztályú. Ezért a tulajdonképpeni átlagár 74 márkára fog adódni Zentnerenként.

December havi szállításoknál ezekhez az árakhoz még Zentnerenként 3 márkát kell teletelési költség címén számítani.

Fontosnak tartja, hogy a ponty és compó árképződését függetlenítsék a többi halak valamint a szárnyasok és vadhús áralakulásától. (Paul Vogels Korrespondenzblatt, július 15.)

TÁRSULATOK—EGYESÜLETEK.

A Szolnok-vidéki alsótiszai halászati társulat f. évi július hó 12-én Szolnokon tartotta rendes évi közgyűlését, melyen a társulati elnök és alelnök megbetegedése folytán a közgyűlés által közfelkiáltással megválasztott egyik választmányi tag elnököt. Az igazgatói jelentés után, az 1931. évi társulati működésről szóló jelentéssel kapcsolatban a közgyűlés a 22.314'33 P bevételt és 18.409'17 P kiadást tartalmazó zárszámadást elfogadta; az

1932. évi költségelőirányzat a várható 13.742'06 P bevétellel szemben 7.218'75 P kiadást mutat fel. A közgyűlés a halászbérlők bérlészállítási kérelme folytán a különböző üzemszakaszon 20—40% -ig terjedő bérlészállítást engedélyezett. Sívó Jenő választmányi tag elhunytával megüresedett helyre Brand István főjegyző választott meg.

Az alcsiszigeti halászati társulat f. évi július hó 10-én Szolnokon tartotta meg évi rendes közgyűlését Geiger Jenő föld-birtokos elnökletével. Dr. Schembek János ügyész-igazgató évi jelentésének megtétele után, a közgyűlés a halászati bérlő kérésére az 1932. évi haszonbérből 15% engedményt adott. Kimondotta továbbá a közgyűlés, hogy érdekeltségi kimutatását helyesbítetteti fogja.

Az 1931. évi zárszámadás 1785 P bevétellel és 148 P kiadással zárult. A különbségként jelentkező 1637 P-t haszonrészesedésként kiosztják. Az 1932. évi költségelőirányzat az 1931. évi zárszámadással egyező.

ÚJDONSÁGOK—VEGYESEK.

Halfogások a Tiszán. Séra Dániel szolnoki halászmester közli, hogy július elején egy 12 kilós tükrőpontyot fogott a török-szentmiklósi határnál. Kis halászmester pedig a tiszavidi határban fogott, ugyancsak július elején, 31 kg-os tokot.

IRODALOM—KÖNYVISMERTETÉS.

Viski Károly: Tihany őshalászata. (Ethnographia, 1932 2. sz. A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának Értesítője, 37—54.) Herman Ottó az ő klasszikus művében, a magyar halászat könyvében (I—II. 1887) és Jankó János A balatonmelléki lakosság néprajzában (A Balaton tud. tanulmányozásának eredményei, III. kötet, II. rész, 1902) a balatoni halászatot alaposan ismertették, de ki nem meríthették, s ezért Viski, kiváló ethnographusunk, hasznos munkát végzett, mikor a tihanyi őshalászat emlékeit igyekezett megmenteni. Már csak az emlékeit, mert a halászatnak hagyományos módját ma már sem Tihanyban, sem a Balaton többi helyén nem gyakorolják. Viski fölmutatta azokat az öreg, ma már 70—86 esztendőes halászmestereket, akiknek előadása nyomán rekonstruálhatta a tihanyi őshalászatot, s eközben sok új adatot gyűjtött, mellékesen pedig kiigazítja nagyevű elődei megfigyelésének hiányait, tévedéseit. Bemutatja a halászbokort (halásztársaság), a vonyót (hálóvonó hely), a cédulázást (a vonyók elosztása), a hálót, a hajót, a halászás módjait vizen és jégen, a halászsákmányt, a szerszámokat a hozzájuk fűződő mesterszókival, a hal elkészítési módjait. Munkájával Viski nem tekinti lezártnak tárgyát, mert a még élő halászok tárgyi és nyelvi öröksége oly gazdag és színes, hogy további tanulmányuk még bőséges anyagot adnának a magyar néprajznak, művelődéstörténetnek és nyelvtudománynak. Az idő azonban sürget, mert ha elmulasztjuk, a hagyomány az öreg halászokkal együtt örökre elmerül.

Beke Ödön.

Árjegyzés. A Halbizományi és Halértékesítő rt. és a Zimmer Ferenc halkereskedelmi rt.-től nyert értesítés szerint július hó folyamán a nagybani halárak kilogrammonként a következők voltak:

Édesvízi élőponty	nagy	2'10 —	P
	közép	1'80 —	„
	kicsi	1'40—1'60	„
Édesvízi jegelponty	nagy	1'40—1'50	„
	közép	— —	„
	kicsi	1'00 —	„
Balatoni fogassüllő	I. oszt.	7'00 —	„
	II. oszt.	3'60 —	„
	III. oszt.	2'80 —	„
	IV. oszt.	2'80 —	„
Dunai süllő	I. oszt.	5'00 —	„
	II. oszt.	3'00 —	„
	III. oszt.	2'80 —	„
	IV. oszt.	2'80 —	„
Tógazdasági süllő	2'50—3'20	„
	nagy	1'90—2'80	„
Harcsa	közép	2'40 —	„
	1'40—1'60	„
	kicsi	1'20—2'00	„
Csuka	1'20—2'00	„
Őn	0'40—1'00	„
Balatoni keszeg	0'40—0'60	„

Forgalom kissé élénkebb, irányzat lanyha.

A lap kiadásáért felelős: Dr. Unger Emil.

TECHET RÓBERT

okleveles mérnök BUDAPEST

Vállalja HALASTAVAK tervezését és építését, régi tavak reorganizációját, tavak intenzív racionális kezelését, termések külföldi értékesítését, öntözések, lecsapolások tervezését és építését, földbirtokok felmérését, parcelálását, mérnöki és halászati szakvélemények készítését.

VIII., József körút 43. sz. II.

TELEFÓNSZÁM: József 429-22.

BARTA LIPÓTNÉ HALKERESKEDŐ

Telefón:

IRODA: AUT. 850-71.
ÜZLET: AUT. 855-84.

BUDAPEST IX. KER.

KÖZP. VÁSÁRCSARNOK

ZIMMER FERENC

BUDAPEST

IX. KER. KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOK

Veszünk és eladunk bármily mennyiségű élő és jegelhalat

Telefónszámok:

Központi vásárcsarnok: Automata 854-48.

Fióküzlet: V., József-tér Automata 816-79.

Iroda: VIII., Horánszky-utca 19. J. 335-39.

HALKERESKEDELMI R.-T.

HALÁSZHÁLÓ

puha insleg és kötél, hálófonal, para-fa-alattság, rebzsinór minden mennyiségben kapható

ÁDÁM MIKSA

R.-T.-NÁL BUDAPEST

Főüzlet: IV. Ferenc József-rakpart 6-7

A Ferenc József-híd és Erzsébet-híd között

Telefón: Aut. 843-10.

Fióküzlet: VII. Thököly-út 16 szám

A Keleti pályaudvar ind. oldalával szemközt

Telefón: József 361-71.

STEINER MÁRKUS HALNAGYKERESKEDŐ

Bizományi eladásokat is kedvező feltételek mellett vállal el. Telefón: Aut. 866-19. Este hét óra után 843-27 sz. Veszek és eladok bármily mennyiségű élő- és jegelhalat. Iroda: IX., Erkel-utca II.

**Budapest, IX. ker.
Központi vásárcsarnok.**

MAGYAR

TÓGAZDASÁGOK R.-T.

BUDAPEST, V., JÓZSEF-TÉR 8.

TELEFÓN: AUTOMATA 809-21. SZ.

LEVÉLCÍM: BUDAPEST 4., POSTAFIÓK 271.

Több mint 6000 kat. hold terjedelmű tógazdaságaiból SZÁLLIT tenyésztésre

nemestörzsű egynyaras és kétnyaras pontyot, pontyanyákat, harcsaivadékokat, fogassüllő-ivadékokat és fogassüllő-ikrát a következő helyekről: Balatonföldvár, Bia, Bicske, Gelej, Hortobágy, Iszkaszentgyörgy, Mike, Nagyláng, Örspuszta, Pellérd, Sárd, Sáregres, Sárszentmiklós, Somogyszentmiklós, Szabadbattyán, Tápíószecső, Tüsképusztáról és Varászlóról.

HALBIZOMÁNYI ÉS HALÉRTÉKESITŐ R.-T.

HALNAGYKERESKEDÉS

ÁRUSÍTÓ HELY:

BUDAPEST IX., KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOK ● BUDAPEST IX., CSARNOK TÉR 5. SZÁM

TELEP ÉS IRODA:

KÖZPONTI IRODA:

BUDAPEST V. KERÜLET, JÓZSEF TÉR 8. SZÁM.

TELEFÓNSZÁM: AUTOMATA 809-22.

LEVÉLCÍM: BPEST 4., POSTAFIÓK 271.

Megvesszük tógazdaságok egész haltermését, szállítunk a Magyar Tógazdaságok részvénytársaság kezelésében levő tógazdaságokból elsőrendű gyorsnövésű cseh, bajor egy és kétnyaras pontyokat, anyapontyokat s minden más tenyészhalat, megtermékenyített fogassüllő-ikrát, valamint etetési üzemre berendezett tógazdaságok részére különféle haltakarmányt.

TELEFÓNSZÁM: NAPPAL AUT. 856-36., ÉJJEL AUT. 591-22., SZÁLLÍTÁSI OSZTÁLY AUT. 68-7-16.